

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 318 75 45
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 318 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DISG6003601

09 december 1996

Onderwerp

Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 74/96)

1. Hierbij doe ik u toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalig Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
-1-

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DISg6003601

d.d. 09 december 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coordinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. Kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HAMID-KL/KM/KLu
HBMA
MID-cel
ARCHIEF

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

74/96

(Afgesloten 091200 DEC 1996)

Conclusie/vooruitzicht

De Bosnische Serviërs onttrekken zich steeds openlijker aan kernbepalingen van "Dayton". Dit kan het vredesproces en hun betrekkingen met de andere bevolkingsgroepen ernstige schade toebrengen. Overigens blijven ook de betrekkingen in de Moslim/Kroatische Federatie problematisch.

Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische regeringspartij HDZ in de strijd om de opvolging van de huidige partijleider Tudjman een meer nationalistische koers zal inslaan.

Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de positie van de Servische president Milosevic onder druk komt te staan door de protesten van de oppositie.

Bosnië-Herzegovina

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Zubak noemt België en Zwitserland als voorbeeld voor Bosnië

Het Bosnisch-Kroatische presidiumlid Zubak heeft belangstelling uitgesproken voor de ervaringen van "andere multinationale staten", zoals België en Zwitserland, als mogelijk voorbeeld voor Bosnië-Herzegovina. In de genoemde landen zijn het niet primair etnische, maar taalkundige tegenstellingen die tot een zekere decentralisatie van gezag hebben geleid. De uitspraak van Zubak moet dan ook vooral worden gezien als een nieuwe indicatie dat de Bosnische Kroaten, onder het mom van democratische intenties en het streven om Bosnië-Herzegovina intact te houden, eveneens een decentralisering van gezag nastreven. Dit moet in hun visie in eerste instantie leiden tot een verregaande autonomie van de "Bosnisch-Kroatische" gebieden, maar volgens tenminste een deel van Zubak's partij HDZ later tot aansluiting van die gebieden bij Kroatië zelf. Waarschijnlijk zullen zijn woorden en intenties leiden tot nieuw wantrouwen bij zijn "partners" in de Moslim/Kroatische Federatie, en derhalve tot nieuwe onderlinge fricties.

Bosnisch-Servische Republiek (RS)

Minister van Binnenlandse Zaken ontkent autoriteit ICTY

De onlangs herkozen minister van Binnenlandse Zaken van de RS, Kijac, heeft verklaard dat er geen oorlogsmisdadigers in zijn politie-organisatie werkzaam zijn. Bovendien stelde hij dat arrestatiebevelen van het Internationale Tribunaal (ICTY) geen bewijs zijn dat iemand een oorlogsmisdadiger is. Hij gaf dan ook aan niemand te zullen arresteren of uitleveren. De uitspraak van Kijac is opmerkelijk, omdat hij daarmee de autoriteit van het ICTY in het algemeen en de bepalingen omtrent oorlogsmisdaden in "Dayton" in het bijzonder in twijfel trekt. Dit vormt, na de terugtrekking van de RS-vertegenwoordiger uit de Brcko-arbitragecommissie, de tweede maal in één week dat RS-autoriteiten openlijk afstand nemen van een kernbepaling uit "Dayton". De invloed van Kijac is groot; de eenheden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (MUP), die RS-president Plavsic terzijde hebben gestaan in haar recente krachtmeting met de militaire top van de RS, staan onder zijn gezag. Om die reden, en de openlijke verdediging van het beleid ten aanzien van Brcko door premier Klickovic, moet er van worden uitgegaan dat de RS-top in toenemende mate afstand neemt van "Dayton". Dit zal de kansen

[REDACTED]
op vruchtbare samenwerking van de Serviërs met de andere "entiteit" (de MKF) en de internationale gemeenschap (SFOR) zeker niet ten goede komen.

Colic zou slechts tijdelijk commandant VRS zijn

In de Bosnisch-Servische pers is gemeld dat de nieuwe bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Colic, slechts een "tussenpersoon" zou zijn. Volgens deze berichten zou Colic's voorganger Mladic in een gesprek met Plavsic het aftreden van Colic hebben geëist, omdat deze over onvoldoende ervaring zou beschikken om de VRS adequaat te kunnen leiden. De nieuwe bevelhebber zou een (voormalig) korpscommandant van de VRS moeten zijn, die bovendien op steun vanuit Belgrado moeten kunnen rekenen. Colic is een militair met beperkte ervaring, die door Plavsic in haar conflict met Mladic naar voren is geschoven om haar controle over de VRS te vergroten. Tegen die achtergrond is denkbaar dat Mladic inderdaad heeft geëist dat een meer ervaren militair de leiding over de VRS zou moeten overnemen. In aanmerking komen dan de huidige bevelhebbers van het Eerste en Derde Korps van de VRS, Talic en Simic, die nog onder Mladic hebben gediend, maar in een relatief vroeg stadium het primaat van de politiek over de militairen hebben aanvaard. Voormalige bevelhebbers van het Zevende Korps komen vermoedelijk niet in aanmerking, omdat juist de leiding van dit Korps zich het langst heeft verzet tegen het ontslag van Mladic. Het is echter evenmin uitgesloten dat een gepensioneerd of actief dienend militair uit de Joegoslavische strijdkrachten in de toekomst het bevel over de VRS zal gaan overnemen.

Krajisnik noemt Brcko grootste bedreiging voor vrede

Het Bosnisch-Servische presidiumlid Krajisnik heeft aandacht gevraagd voor "enkele bedreigingen voor de vrede". Als belangrijkste punt noemde hij dat "Dayton" verkeerd geïnterpreteerd wordt met betrekking tot Brcko. Verder stelde hij dat "Dayton" niet wordt nagekomen in verband met de aanwezigheid van vele Servische vluchtelingen, die voor een aanzienlijk deel pas na de ondertekening van het vredesakkoord hun huizen hebben verlaten (Sarajevo!). Tenslotte noemde hij de toenemende bewapening van de Moslimstrijdkrachten een bedreiging voor de vrede. De Bosnische Serviërs beschuldigen de internationale gemeenschap reeds vanaf het begin van het conflict van partijdigheid ten gunste van, met name, de Moslims. Zoals gesteld, nemen zij sinds kort openlijk afstand van kernbepalingen van "Dayton". Tegen die achtergrond moet erop worden gerekend dat ook de beschuldigingen van partijdigheid weer in hevigheid zullen toenemen.

Overigens zijn de argumenten van Krajisnik ten dele gegrond. Inderdaad bepaalt "Dayton" dat slechts "het verloop van de IEBL bij Brcko" onderwerp van arbitrage zal zijn, hetgeen in ieder geval ruimte laat voor de Servische opvatting dat de status van de stad (die momenteel in Servische handen is) niet in het geding is. Ook hebben de Serviërs, gezien de min of meer openlijke dreigementen met een hervatting van de strijd door enkele prominente Moslims en de eigen reductieverplichtingen, reden om zich bezorgd te maken over de internationale wapenleveranties aan de Bosnische strijdkrachten. Krajisnik's argument met betrekking tot de Servische vluchtelingen snijdt minder hout, omdat de Servische autoriteiten zelf in belangrijke mate het initiatief hebben genomen tot het vertrek van de Serviërs uit Sarajevo. In ieder geval blijkt uit de woorden van Krajisnik, die als presidiumlid geacht wordt met vertegenwoordigers van de andere bevolkingsgroepen samen te werken, een diep wantrouwen ten aanzien van de internationale gemeenschap en de Moslims. Dit vormt een belasting voor goede samenwerking met deze partijen.

Kroatië

Buitengewone partijraad HDZ

Voor het afgelopen weekeinde was een buitengewone zitting aangekondigd van de top van de Kroatische regeringspartij HDZ. Resultaten van die bijeenkomst zijn nog niet bekend, maar er zijn aanwijzingen dat de voorzitter van het Kroatische parlement, Seks, een belangrijke functie in de partijtop zou verwerven. Er is sinds enige tijd sprake van een richtingenstrijd binnen de HDZ. Deze is, zo niet veroorzaakt, dan toch zeker verscherpt als gevolg van het te verwachten overlijden van de Kroatische president en HDZ-leider Tudjman. Vermoedelijk zal de genoemde bestuursvergadering grotendeels gewijd zijn geweest aan de opvolging van Tudjman en de te volgen koers. Indien Seks inderdaad een belangrijker rol zou krijgen toebedeeld, zou dit een overwinning zijn voor de meer

[REDACTED]

nationalistische stroming binnen de HDZ. Seks is afkomstig uit oost-Slavonië (omgeving Osijek) en heeft zich in het verleden ingezet voor een hard optreden tegen de Servische minderheid in Kroatië. Hoewel ook de stroming onder leiding van de huidige minister van Defensie Susak een meer nationalistische lijn voorstaat, zal deze een promotie van Seks zien als een nederlaag, omdat Susak de "Herzegovina-lobby" vertegenwoordigt en sterkere nadruk vraagt voor de vorming van een Groot-Kroatische staat. Grootste verliezer lijkt echter de meer "gematigde" lijn onder leiding van politici als premier Matesa en minister van Buitenlandse Zaken Granic. Het is onwaarschijnlijk dat zij zich nog op hun plaats zouden achten in een HDZ die de lijn-Seks aanhangt.

Joegoslavië

Topfunctionarissen vervangen

Op 4 december is de voorzitter van de afdeling Nis van de Servische Socialistische Partij (SPS), Ilic, vervangen. Het afgelopen weekeinde heeft ook de Servische minister van Informatie, Tijanac, zijn ontslag ingediend. Hoewel de Servische president en SPS-leider Milosevic de indruk wil wekken zich weinig van de demonstraties in (met name) Belgrado aan te trekken, is het waarschijnlijk dat de genoemde mutaties verband houden met de onvrede onder de Servische bevolking over het (wan)beleid van de Socialisten. In dat kader ligt het ontslag van Tijanac voor de hand, omdat de protesten in Belgrado zich mede richten tegen de door de SPS gemonopoliseerde media in Joegoslavië. Eerder al ging een zitting van het Servische parlement niet door, naar verluidt omdat ontzetting noodzakelijk was, maar in de praktijk vermoedelijk omdat de oppositie met een blokkade van het parlement had bedreigd. Kennelijk hoopt Milosevic met dergelijke, relatief kleine, stappen zijn eigen positie te kunnen consolideren zonder dat geweld tegen de demonstraties of ingrijpende politieke concessies aan de oppositie noodzakelijk zijn. Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat Milosevic niet in deze opzet zal slagen.

Montenegro stelt eisen

De voorzitter van het Montenegrijnse parlement, Marovic, heeft gesteld dat de eventuele kandidatuur van Milosevic voor het presidentschap van Joegoslavië "op verantwoordelijke wijze" zal worden benaderd. Hij onderstreepte echter dat die kandidatuur in overeenstemming moet zijn met de Federale Grondwet. Met name eiste hij dat de Federale premier dan uit Montenegro afkomstig zal zijn. In Montenegro is reeds lange tijd sprake van vrees voor een vermindering van de invloed ten opzichte van Servië. Momenteel gelden beide republieken als gelijkwaardige partners in de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ), al heeft Servië op grond van zijn veel grotere oppervlakte en bevolkingsomvang in de praktijk een zeker overwicht. Milosevic's tweede ambtstermijn als Servisch president loopt volgend jaar af en er zijn sterke aanwijzingen dat hij vervolgens president van de FRJ wil worden. Momenteel heeft deze functie slechts ceremoniële betekenis; naar verwachting zal Milosevic de Federale Grondwet willen veranderen om de taken en bevoegdheden van de federale president uit te breiden. Montenegro vreest nu dat in dit kader ook de invloed van de deelstaten zal worden gereduceerd, hetgeen in de praktijk zou neerkomen op een verdere "servisering" van de FRJ. Deze vrees wordt versterkt door aanhoudende indicaties van een op handen zijnde algehele staats hervorming van de FRJ, in het kader waarvan de autonomie van een aantal gebieden (Kosovo, Vojvodina?) zou worden vergroot. Dit zou in Montenegrijnse ogen neerkomen op een vermindering van de invloed van Montenegro als "gelijkwaardige" partner van Servië. Uit de woorden van Marovic kan worden opgemaakt dat Montenegro wil blijven vasthouden aan de huidige Joegoslavische Grondwet (die bepaalt dat de Federaal president en premier "in beginsel" uit de verschillende deelstaten afkomstig moeten zijn) en aan instemming met de Servische ambities voorwaarden stelt ter bescherming van de eigen invloed.

Macedonië

Servische infiltratie in Macedonië?

Volgens onafhankelijke media in Joegoslavië doet het "Joegoslavisch Links" (JUL), de partij van de echtgenote van Milosevic, pogingen een dochterorganisatie op te zetten in Macedonië. Dit zou plaatsvinden met medewerking van Milosevic en zijn vrouw, alsmede van de Servische veiligheidsdiensten. De betreffende melding is niet bevestigd, maar het is niet uitgesloten dat zij juist is. JUL is een neo-communistische partij die niet alleen zijn invloed in Servië zelf uitbreidt, maar ook

[REDACTED]

streeft naar herstel van de banden tussen de "oude" Joegoslavische deelstaten. Tegen die achtergrond zou de oprichting van een gelijkgestemde organisatie in het zuidelijke buurland een voor de hand liggende stap zijn. In Macedonië is voortdurend sprake van latente vrees voor Servische infiltratiepogingen, die vooral verband houden met het feit dat extreem-nationalistische Serviërs Macedonië als zuid-Servië beschouwen. De vrees dat de Servische minderheid in Macedonië als "vijfde Colonne" zal worden gebruikt, analoog aan wat in 1991/92 in Kroatië en Bosnië-Herzegovina is gebeurd, zijn onlangs nog versterkt door het feit dat die minderheid klaagde over "onderdrukking" door de Macedonische autoriteiten. Overigens heeft Joegoslavië Macedonië officieel erkend en zouden openlijke destabiliseringspogingen het Servische aanzien in de internationale gemeenschap schaden.